

Raad voor de
rechtspraak

aan Henk Naves
datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025

MEMO

Aanleiding

Tijdens het plenaire debat van 22 januari 2025 over demonstratierecht is de motie Bikker aangenomen. Naar aanleiding hiervan is er op 2 juni 2025 een Bestuurlijk overleg. Bij dit overleg zijn aanwezig de ministers van BZK en JenV en de burgemeesters van Amsterdam, Den Haag en Wageningen. Ook zijn uitgenodigd de politie en het OM. Aangegeven is dat de minister van BZK ook graag een vertegenwoordiger van de rechtspraak uitnodigt en heeft daarbij de voorkeur uitgesproken dat dit de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak is. Dit memo dient ter voorbereiding.

Toelichting

Hieronder wordt een toelichting gegeven op het onderwerp. Hierna wordt eerst ingegaan op de motie Bikker (A). Daarna volgt een nadere politieke duiding van het onderwerp en een voorzet voor de mogelijke positie van de Rechtspraak tijdens het Bestuurlijke overleg van 2 juni (B). Tot slot wordt een nadere inhoudelijke duiding van het onderwerp gegeven (C).

A. Motie Bikker

De tekst van de aangenomen motie luidt¹: “...constaterende dat Nederland op 4 mei twee minuten stil is bij de nationale dodenherdenking; constaterende dat gedurende de nationale herdenking 15 augustus 1945, en de Nationale Holocaustherdenking op de laatste zondag van januari op verschillende locaties een minuut stilte in acht wordt genomen; overwegende dat deze herdenkingen door het hele land gehouden worden en overal waardig en respectvol moeten verlopen; verzoekt de regering de drie nationale herdenkingen beter te beschermen tegen ordeverstoringen, bijvoorbeeld door de twee minuten stilte in heel Nederland tijdens nationale dodenherdenking op 4 mei als beschermd moment in de tijd aan te merken, zodat herdenken op dat moment boven demonstreren gaat en de Wet openbare manifestaties met oog hierop te verbeteren, zodat burgemeesters en de politie meer duidelijkheid en handelingsruimte krijgen om verstoring door demonstranten te voorkomen en indien nodig snel in te grijpen; verzoekt de regering voorts om te onderzoeken welke andere (lokale) herdenkingen of plechtigheden ook als beschermd moment aangemerkt zouden moeten worden en welke regelgeving daarbij past...”.

B. Politieke duiding en positie Rechtspraak

Er is al langer onvrede over demonstraties. Boeren, milieuprotesten op de A12, Israël / Gaza-demonstraties tijdens herdenkingen en [opening Holocaustmuseum](#). Hierover werd op 22 januari dit jaar een debat gevoerd in de Tweede Kamer. Daarbij stond de vraag centraal of het huidige juridische kader nog voldoende bescherming biedt voor het demonstratierecht, terwijl tegelijkertijd de openbare orde gewaarborgd blijft. Tijdens het debat werden verschillende posities ingenomen, [5.2](#)

Het kabinet heeft het WODC opdracht gegeven onderzoek te laten doen naar het demonstratierecht om

¹ Zie: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2025Z00997&did=2025D02289>

Raad voor de
rechtspraak

datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg
demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025
pagina 2 van 6

te beoordelen of het huidige kader nog aansluit bij de actuele ontwikkelingen en of aanpassingen nodig zijn.

Verslag debat 22 januari 2025: De Tweede Kamer debatteert met de ministers JenV en BZK over de vraag of er grenzen zijn aan het demonstratierecht en, zo ja, waar liggen die dan?

Snelwegen die worden geblokkeerd. Herdenkingen die worden verstoord. Korans die in het openbaar worden verbrand. Moeten dit soort zaken wel of niet onder het recht op demonstratie vallen? Alle woordvoerders hechten aan het demonstratierecht, maar de meningen verschillen over de mate waarin er grenzen aan gesteld moeten worden.

Het overgrote deel van de demonstraties verloopt vreedzaam, zegt minister Van Weel. Maar een kleine groep mensen misbruikt volgens hem het demonstratierecht, bijvoorbeeld met intimidatie, vernielingen en geweld. Hij is daar "klaar mee" en wijst erop dat de mensen die dit doen het draagvlak voor hun zaak ondermijnen. Een [WODC-onderzoek](#) moet duidelijkheid bieden over de vraag of het demonstratierecht aangepast moet worden.

Demonstratie maakt verandering mogelijk, zegt Lahlah (GroenLinks-PvdA), die wijst op het vrouwenkiesrecht, dat er kwam na protesten. Zij wil het demonstratierecht niet inperken maar versterken, omdat er al genoeg instrumenten zijn om in te grijpen bij strafbare feiten.

Teunissen (PvdD) constateert dat het demonstratierecht steeds meer onder druk staat. In haar ogen worden vreedzame demonstranten ten onrechte gecriminaliseerd en weggezet als tuig.

Het demonstratierecht is van ons allemaal, zegt Koekkoek (Volt). Het is voor iedere burger dé manier om zich uit te spreken tegen onrecht, en daarmee de "ultieme vorm van betrokkenheid bij de samenleving".

In een open en vrije samenleving moeten we anderen de ruimte geven, vindt Sneller (D66). Ook als het soms schuurt.

Het is eng als de overheid gaat bepalen hoe of waartegen gedemonstreerd mag worden, benadrukt Van Nispen (SP). Demonstreren is een grondrecht, betoogt hij, en dit zou niet ingeperkt mogen worden omdat sommigen zich misdragen.

Burgers moeten hun stem kunnen laten horen tegen onrecht, zegt El Abassi (DENK). Maar onder het mom van veiligheid wordt dit grondrecht volgens hem aangevallen.

Het demonstratierecht geldt voor vreedzame demonstraties, benadrukt Van Weel. Van hem mag een demonstratie stevig zijn en zorgen voor overlast en hinder. Maar het is geen vrijbrief voor het overtreden van de wet, benadrukt hij.

We moeten ons concentreren op de kleine groep die de rechtsorde ondermijnt, vindt Michon (VVD). Het is in haar ogen absurd dat de politie minder in de wijken kan zijn door de grote inzet bij demonstraties. Het blokkeren van belangrijke infrastructuur zou wat haar betreft verboden moeten worden, net als het verstoren van herdenkingen.

Maak een onderscheid tussen vreedzame demonstraties en ordeverstoringen, zegt Wijen (BBB). Stalbezettingen vindt zij een voorbeeld van het laatste. Haar fractie is daarom bezig met een [wetsvoorstel](#) om boeren hier beter tegen te beschermen.

Demonstraties op privéterrein zouden altijd verboden moeten worden, meent Boswijk (CDA), net als gezichtsbedekking bij demonstraties.

Raad voor de
rechtspraak

datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg
demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025
pagina 3 van 6

Demonstraties zijn er in allerlei soorten en maten, zegt minister Uitermark. Dat maakt algemene regels lastig. Maar de overheid kan wel kaders opstellen waar burgemeesters met maatwerk van kunnen afwijken. Een mogelijk algemeen verbod op gezichtsbedekking bij demonstraties is een voorbeeld, waar dan in sommige gevallen van kan worden afgeweken.

Het recht op demonstratie is een fundament van onze samenleving, zegt Bikker (ChristenUnie), maar geen legitimatie voor geweld, molestatie en intimidatie. Ze wil dat burgemeesters meer mogelijkheden krijgen om verstoring van herdenkingen, met name op 4 mei, te voorkomen.

Flach (SGP) wil de bestaande wetgeving gebruiken om degenen die het demonstratierecht misbruiken, harder aan te pakken. En waar er onvoldoende mogelijkheden zijn, moet de wet worden aangepast.

De waardigheid van herdenkingen verdient bescherming, vindt ook minister Uitermark. Soms moet het "hoorbaar stil" zijn. Het lokaal bestuur kan motiveren waarom er vanwege de waardigheid een vergroot risico is op wanordelijkheden. Dan kan het grondwettelijke recht op demonstreren ingeperkt worden. Een nieuwe handreiking van de minister moet duidelijk maken hoe in dit soort gevallen kan worden opgetreden.

Demonstraties verworden steeds meer tot anarchistische en gezagsondermijnende acties, stelt Eerdmans (JA21) vast. Waarom mogen klimaatactivisten zich keer op keer misdragen, zonder dat ze daarvoor worden vervolgd en bestraft?

Anarchisten krijgen vrij baan, stelt Van Dijk (PVV) vast, bijvoorbeeld bij het bezetten van snelwegen. Hij wil dat hier harder tegen wordt opgetreden en dat demonstranten worden beboet voor overtredingen. Overtredingen van mensen die het demonstratierecht misbruiken, worden te weinig vervolgd, vindt ook Six Dijkstra (NSC). Hij spoort de regering aan om te bezien of burgemeesters hiervoor voldoende handvatten hebben, ook omdat anders het draagvlak voor het demonstratierecht aangetast wordt.

Minister Van Weel legt uit dat het Openbaar Ministerie in principe overgaat tot vervolging bij overtreding van de wet. Maar specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld bij een actie op een snelweg, maken het lastig om demonstranten veroordeeld te krijgen. Bij sommige protesten maken deelnemers zich ook bewust niet-identificeerbaar, bijvoorbeeld door geen identificatiebewijs bij zich te dragen.

Motie Bikker

Bovenstaande discussie kwam ook terug in de verschillende moties, waarvan de aangenomen motie van Bikker (ondersteund door CDA, JA21) aanleiding geeft tot dit gesprek waarbij ministers willen verkennen welke mogelijkheden het 'veld' ook ziet om hier uitvoering aan te geven. 5.2

Overige relevante aangenomen moties

34324-21: Motie van het lid Eerdmans over het intrekken van de anbi-status van Extinction Rebellion

34324-25: Motie van het lid Michon-Derkzen over een aparte strafbaarstelling van het blokkeren van vitale infrastructuur

34324-26: Motie van het lid Michon-Derkzen over een mobiel identificatieproces om de aanwezigen bij een op voorhand verboden demonstratie te registreren.

34324-30: Motie van het lid Boswijk c.s. over de inzet van camera's met gezichtsherkenning bij

datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg
demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025
pagina 4 van 6

ordeverstorende acties.

5.2

Positie Rechtspraak

Blijft over onze positie. Die is complex omdat een rechter in voorliggende zaken zal moeten beslissen en wij niet op diens stoel mogen gaan zitten. Of een beperking van het demonstratierecht geoorloofd is, hangt sterk af van de omstandigheden van het geval en het is aan de rechter om hier achteraf een oordeel over te vellen.

De motie Bikker raakt de vrijheid van meningsuiting. Daarbij geldt dat de vrijheid van meningsuiting in een vrije samenleving in principe alleen beperkt wordt als er sprake is van geweld en discriminatie. Daarom is inperking van demonstraties door burgemeesters in principe beperkt tot verstoring van de openbare orde. En dat houdt in, geweld. [5.2](#)

[5.2](#)

[5.2](#)

. In

datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg
demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025
pagina 5 van 6

5.2

5.2

C. Inhoudelijke duiding

Demonstratievrijheid komt voort uit het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op vereniging en vergadering. Deze rechten zijn belangrijk voor een democratie. Het is belangrijk dat burgers in vrijheid hun mening kunnen laten horen. Ook als die mening niet populair is. De overheid moet daarom hard zijn best doen om demonstraties door te laten gaan en te beschermen.

Voor een demonstratie is géén toestemming of vergunning nodig. Een demonstratie moet wel aangemeld worden bij de gemeente. Een eenmansprotest aanmelden hoeft niet. Alleen de burgemeester kan grenzen stellen aan de demonstratie. Voor de overheid staat de plicht om uitoefening van het demonstratierecht mogelijk te maken voorop. Ook als een demonstratie niet is aangemeld. Het ontbreken van een voorafgaande kennisgeving kan volgens de Wet openbare manifestaties voldoende reden zijn voor een demonstratieverbod. 5.2

Bij het faciliteren van een demonstratie hoort ook dat de overheid deelnemers aan een demonstratie beschermt. Als sprake is van tegendemonstraties en vijandige reacties moet de overheid zich inspannen om de demonstratie toch door te laten gaan, bijvoorbeeld door meer politie in te zetten.

Demonstratievrijheid geldt alleen bij vreedzame betogingen. Demonstraties waarbij deelnemers gebruik maken van geweld tegen personen of objecten vallen niet onder de bescherming van het demonstratierecht. Op grond van artikel 20 IVBPR mogen demonstraties ook geen haatgevoelens propageren, gebaseerd op nationale afkomst, ras of godsdienst, die aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld.

Zoals gezegd kan alleen de burgemeester een demonstratie verbieden. De burgemeester mag zich niet bemoeien met de inhoud van de demonstratie. Het beperken of verbieden van het demonstratierecht mag alleen onder strikte voorwaarden: volgens het EVRM mag de overheid een demonstratie beperken, maar alleen als dat noodzakelijk is voor de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van ernstige wanordelijkheden en strafbare feiten, en voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden. Ook kan het beschermen van de rechten en vrijheden van anderen een gerechtvaardigd belang zijn om het demonstratierecht in te beperken. Daar zijn wel altijd concrete aanwijzingen voor onveiligheid of wanordelijkheden voor nodig, en de politie moet voldoende voorzorgsmaatregelen kunnen nemen om de veiligheid van demonstranten te waarborgen. De bewijslast voor de noodzaak demonstratierecht te beperken berust bij de overheid. De overheid mag een demonstratie niet te snel

datum 28 mei 2025
onderwerp Voorbereiding Bestuurlijk overleg
demonstraties bij (nationale)
herdenkingen d.d. 2 juni 2025
pagina 6 van 6

beperken of verbieden en nooit alleen vanwege de inhoud.

De overheid moet altijd kiezen voor de minst ingrijpende maatregel die zij tot haar beschikking heeft. Daarnaast moet de overheid afwegen of de maatregel daadwerkelijk nodig is om het doel, bijvoorbeeld het voorkomen van (verkeers)gevaar, te bereiken.

Voor meer achtergronden over het geldende juridische kader bij demonstraties, verwijzen wij kortheidshalve naar het met de agenda verzonden ‘Juridisch kader demonstraties bij herdenkingen’, dat als het goed is aan alle deelnemers van het Bestuurlijk overleg is gestuurd.

Tot slot

Als het kabinet het demonstratierecht wil inperken, dan is dat een politieke keuze, die binnen het politieke domein valt. De omvang van het demonstratierecht en de toegestane beperkingen worden echter in belangrijke mate genormeerd door het EVRM en de jurisprudentie van het EHRM. Dat maakt dat de ruimte om in Nederland een andere koers te varen beperkt is.

Het stellen van beperkingen aan demonstraties behoort tot de bevoegdheid en verantwoordelijkheid die burgemeesters hebben in het kader van de ‘openbare orde’. Het is niet aan de Rechtspraak om op diens stoel te gaan zitten.

Of een beperking van het demonstratierecht in een individueel geval geoorloofd is (geweest), kan pas achteraf mede op basis van het EVRM, de omstandigheden van het geval en de jurisprudentie door de rechter worden vastgesteld. Het is niet aan de Raad (of aan andere deelnemers van het Bestuurlijk overleg) om op dit rechterlijke oordeel vooruit te lopen.

Juridisch kader demonstraties bij herdenkingen

Wettelijk kader

Artikel 9 Grondwet:

1. Het recht tot vergadering en betoging wordt erkend, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet kan regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Dit is uitgewerkt in de Wet Openbare Manifestaties (hierna: Wom).

Artikel 11 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), Vrijheid van vergadering en vereniging:

1. Een ieder heeft recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, met inbegrip van het recht met anderen vakverenigingen op te richten en zich bij vakverenigingen aan te sluiten voor de bescherming van zijn belangen.
2. De uitoefening van deze rechten mag aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Dit artikel verbiedt niet dat rechtmatige beperkingen worden gesteld aan de uitoefening van deze rechten door leden van de krijgsmacht, van de politie of van het ambtelijk apparaat van de Staat.

Belangrijke juridische uitgangspunten

- Een demonstratie is een collectieve meningsuiting, als er sprake is van meer dan één persoon en uitingen (vlaggen/ spandoeken/ roepen van leuzen), dan zal er al snel sprake zijn van een demonstratie. Een eenmansprotest wordt niet gezien als demonstratie.
- Op grond van artikel 9 lid 2 van de Grondwet en artikel 2 en 5 Wet openbare manifestaties (Wom) kan de burgemeester voorafgaand aan een demonstratie voorschriften stellen en tijdens een demonstratie aanwijzingen geven over het verloop van de demonstratie. Dit kan de burgemeester alleen doen:
 - o Ter bescherming van de gezondheid
 - o In het belang van het verkeer
 - o Ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden
- De burgemeester mag geen voorschriften stellen op basis van de inhoud van een demonstratie. Iedere demonstratie dient op haar eigen merites te worden beoordeeld. Uitgangspunt is dat de demonstratie doorgang kan vinden, alleen als het echt niet anders kan worden voorschriften/aanwijzingen gegeven. In een uiterst geval kan een demonstratie worden verboden, maar dit gebeurt zelden.
- De Wom biedt bestuursrechtelijke grondslagen voor beperkend optreden in het kader van demonstraties. In bijzondere gevallen kunnen burgemeesters ook teruggrijpen op bevoegdheden uit de Gemeentewet (zoals een noodverordening, artikel 176 Gemeentewet). In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) kan de gemeenteraad nadere regels stellen over de openbare orde.
- Het EVRM en de Grondwet kennen een hoge lat wat betreft de vraag of situaties onder de reikwijdte van het demonstratierecht vallen. Ook demonstraties die tot een ernstige verstoring van de openbare orde of het verkeer leiden (kortweg: disruptieve demonstraties) en/of die verboden zijn, vallen in beginsel binnen de reikwijdte van het

grondrecht. Uit het EVRM-kader volgt dat enkel wanneer de organisatoren of deelnemers gewelddadige bedoelingen hebben of geweld aanwenden, zij de bescherming van het demonstratierecht niet meer kunnen invoeren. Verder volgt uit jurisprudentie over artikel 9 Grondwet dat een actie niet meer onder de bescherming van het demonstratierecht valt, wanneer bij die actie het uitoefenen van dwang overheerst en de vrije meningsuiting dusdanig op de achtergrond raakt (zie bv. de 'Geen 4 mei voor mij' uitspraak hieronder).

- Het bovenstaande betekent niet dat verboden gedrag automatisch geveijwaard is van vervolging of strafoplegging. Wel zal de rechter meewegen dat een strafbaar feit wordt gepleegd bij de uitoefening van een grondrecht. Dit kan leiden tot een mildere straf, helemaal geen straf of ontslag van alle rechtsvervolging.
- Een *herdenking* kan worden aangemerkt als een manifestatie die ook onder bescherming van de Wom valt. Het verstoren van een herdenking is strafbaar (artikel 144 Wetboek van Strafrecht). De waardigheid van een plek of gebeurtenis kan een rol spelen bij de weging door lokale autoriteiten of een van de doelcriteria van de Wom in het geding is. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat in het bijzonder het criterium van de voorkoming en bestrijding van wanordelijkheden zwaardere eisen kan stellen aan demonstraties in de nabijheid van herdenkingsplaatsen dan aan demonstraties op andere plaatsen. In de Memorie van Toelichting van de Wom staat: "de mate van orde en rust welke naar algemeen inzicht op een bepaalde plaats behoort te heersen bepaalt mede wanneer de grens van wanordelijkheden wordt overschreden. (...) De voorkoming en bestrijding van wanordelijkheden in de nabijheid van bij voorbeeld gebouwen van buitenlandse vertegenwoordigingen, parlamentsgebouwen, beschermde natuurgebieden, ziekenhuizen en begraafplaatsen kan zwaardere eisen stellen dan op andere plaatsen het geval is."¹ De wet biedt dus ruimte aan burgemeesters om voorafgaand aan een demonstratie of tijdens een demonstratie het risico van wanordelijkheden op een andere manier te wegeen wanneer een demonstratie bij een herinneringsmonument plaatsvindt dan wanneer dit het geval is op bijvoorbeeld het Malieveld.
- Een *tegendemonstratie* is ook een demonstratie die onder de bescherming van de Wom valt. In dit verband is het *sight- and sound-criterium* (zicht- en geluidscriterium) van belang. Dit criterium, dat voortvloeit uit de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), houdt in dat autoriteiten zich dienen in te spannen om een demonstratie plaats te laten vinden binnen zicht- en gehoorafstand van het doel waartegen zij zich richt.
- Het EHRM laat bij de belangenafweging bij de vraag of een beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving, een smalle beoordelingsruimte (*margin of appreciation*) aan staten waar het gaat om een algemeen demonstratieverbod. Een algemeen demonstratieverbod is volgens het EHRM alleen gerechtvaardigd als er een reëel gevaar bestaat dat demonstraties tot wanorde leiden, dat niet door andere minder strenge maatregelen kan worden voorkomen.
- In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 29 juli 2020 over het initiatief 'Geen 4 mei voor mij', stelt de Afdeling dat de aangekondigde actie om tijdens de Nationale Dodenherdenking een lawaaidemonstratie te houden niet te kwalificeren is als een manifestatie onder de Wom en een betoging in de zin van artikel 9 Grondwet.² De actievoerders waren voornemens om op 4 mei 2018 kort voor 20:00 uur een luchtalarm af te laten gaan, waarna de deelnemers tijdens de twee minuten stilte in stilte zouden weglopen. Een belangrijke overweging van de Afdeling is dat de aangekondigde actie, vanwege het tijdstip, de plaats en de vorm van de actie, de feitelijke dwang dermate overheerst en de gemeenschappelijke meningsuiting van de actie zodanig op de achtergrond komt dat van een betoging in de zin van artikel 9 Gw geen sprake meer is.

¹ Zie Kamerstukken II 1985–86, 19 427, nr. 3, p. 17.

² ABRvS 29 juli 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1835, r.o. 10.

Lijn die voorafgaand aan afgelopen 4 mei is gecommuniceerd door gemeente Amsterdam

- “Het is zeker niet gezegd dat voor eventuele demonstratieve acties die komende 4 mei gaan plaatsvinden kan worden gezegd dat deze niet als betoging kunnen worden gezien en dus geen grondwettelijke bescherming genieten. Dat hangt in grote mate af van wat de intenties zijn en hoe de actie er uit ziet. Het in stilte protesteren al dan niet met borden, zal door een rechter al snel wel als betoging worden gezien. En dus beschermd worden door de Wom.
- Echter, omdat de demonstraties (mogelijk) gaan plaatsvinden bij een herdenking die op zichzelf ook grondwettelijke bescherming geniet en waar een serene rust en stilte hoort te heersen, is het eerder gerechtvaardigd beperkingen te stellen. Dit op grond van de Wom en vanwege de vrees voor wanordelijkheden. De Nationale Herdenking is op zichzelf een manifestatie die grondwettelijke bescherming geniet. Deze grondwettelijke bescherming impliceert dat er maatregelen genomen kunnen worden om de waardigheid en het ongestoorde verloop van de herdenking te waarborgen. Om die reden zullen demonstraties op de Dam niet worden toegestaan. Een demonstratie verstoort de herdenking en kan leiden tot (paniek)reacties in het publiek en daarmee tot wanordelijkheden. Daarom worden demonstraties op grond van de Wom verwezen naar een van de aangewezen demonstratielocaties.

Sight and sound

- De burgemeester dient zich bij een demonstratie normaal gesproken in te spannen om de demonstratie zoveel mogelijk plaats te laten vinden binnen zicht- en geluidsafstand van het doel of de doelgroep van de demonstratie. Het sight and sound beginsel is echter niet absoluut. Er kunnen zich omstandigheden voordoen die een afwijking van dit principe rechtvaardigen. Een en ander is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. In dit geval richt een eventuele demonstratie zich tegen (de deelnemers van) een herdenking. Deze herdenking verdient op zichzelf ook bescherming. Deze bescherming brengt met zich mee dat de burgemeester zich dient in te spannen om de herdenking waardig en ongestoord te kunnen laten verlopen en de deelnemers van de herdenking de gelegenheid te geven om in rust en stilte te kunnen herdenken. Het plaatsen van een demonstratie binnen zicht en gehoorafstand zou deze bescherming tenietdoen en daarmee is het op afstand plaatsen van een eventueel tegengeluid gerechtvaardigd.”

agenda

Demonstraties bij herdenkingen

Omschrijving	Bestuurlijk overleg
Vergaderdatum en - tijd	2 juni 2025 om 10:30
Deelnemers	Judith Uitermark (Minister BZK) David van Weel (Minister JenV) Femke Halsema (Burgemeester Amsterdam) Jan van Zanen (Burgemeester Den Haag) Floor Vermeulen (Burgemeester Wageningen) Henk Naves (Voorzitter Raad voor de rechtspraak) Ambtelijke ondersteuning JenV en BZK
Vergaderplaats	Turfmarkt 147 Den Haag, Noord Toren, 1e etage, Kolhoffzaal
Kopie aan	

1. Opening

2. Aanleiding: debat van 22 januari jl. over demonstratierecht en motie-Bikker

Het thema demonstraties bij (nationale) herdenkingen vormde een belangrijk discussiepunt tijdens het Kamerdebat over het demonstratierecht van 22 januari jl. Naar aanleiding van dit Kamerdebat is de motie-Bikker aangenomen. Hierin wordt de regering verzocht de drie nationale herdenkingen beter te beschermen tegen ordeverstoringen en te onderzoeken welke andere herdenkingen of plechtigheden ook als beschermd moment aangemerkt zouden moeten worden.

Voor en na de Nationale Dodenherdenking op 4 mei en de viering van Bevrijdingsdag op 5 mei is hier opnieuw aandacht voor geweest in de Kamer. Voorafgaand aan 4 mei is een brief verstuurd aan de Tweede Kamer over de voorbereidingen van de herdenkingen op 4 mei en de veiligheidssituatie rondom de Nationale Dodenherdenking.

Er is toegezegd om over de uitkomst van dit bestuurlijk overleg een brief aan de Kamer te sturen.

3. Handelingsperspectief bij (nationale) herdenkingen

DG Openbaar Bestuur &
Democr Rechtsstaat
DGOBDR-CZW-Constitutionele
Zaken

Vragen ter bespreking:

- a. Hoe wordt er in de praktijk nu omgegaan met demonstraties rond:
 - i. Nationale herdenkingen?

Uit het ambtelijk overleg dat op 15 april heeft plaatsgevonden bleek dat de gemeente Amsterdam de Nationale Dodenherdenking op 4 mei als een manifestatie onder de Wet openbare manifestaties kwalificeert. In de gemeente Den Haag valt de nationale herdenking op 15 augustus onder het evenementenregime. Zorgt deze verschillende kwalificatie voor een verschillend juridisch kader waarbinnen opgetreden kan worden?

- ii. Overige plechtigheden?

Bijvoorbeeld de viering van Bevrijdingsdag op 5 mei in Wageningen. Wageningen werkt met een evenementenvergunning, omdat de plechtigheid een klein onderdeel is van het programma. Het wordt dus niet gezien als een manifestatie onder de Wom.

- b. Wat zijn de knelpunten binnen het huidige handelingskader?
- c. Is er behoefte aan meer bevoegdheden om op te kunnen treden bij demonstraties rond nationale herdenkingen en andere plechtigheden?
- d. Is het wenselijk om aan bepaalde herdenkingen een hogere status te verlenen?
 - i. Nationale herdenkingen
 - ii. Overige plechtigheden
- e. Welke ruimte biedt het constitutionele recht (Grondwet, EVRM) voor nadere bevoegdheden of begrenzingen? (Zie ook WODC-onderzoek)

Datum
2 juni 2025

Onze referentie
5.1(2):

4. Uitvoering motie-Bikker

5. W.v.t.t.k. en conclusie

5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)

Van: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:33
Aan: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)
CC: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage); 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)
Onderwerp: FW: Agenda en bijlagen t.b.v. de expertsessie demonstraties bij herdenkingen, 2 juni, 10.30 uur
Bijlagen: 1. Geannoteerde agenda bestuurlijk overleg 2 juni over demonstraties bij herdenkingen.pdf; 2. Juridisch kader demonstraties bij herdenkingen.pdf; Motie van het lid Bikker c.s..pdf

Ha 5.1(2)e

Jij legt de laatste hand aan de voorbereiding van Henk. Zie – zoals zojuist besproken – in dat verband bijgaand de stukken die 5.1(2)e net doorstuurde.

Met vriendelijke groet,

5.1(2)e
Coördinerend strategisch adviseur

06-5.1(2)e
www.rechtspraak.nl

Van: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) Namens 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:26
Aan: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage); 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage); 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage)
Onderwerp: FW: Agenda en bijlagen t.b.v. de expertsessie demonstraties bij herdenkingen, 2 juni, 10.30 uur

Ter info.

Met vriendelijke groet,

5.1(2)e
Secretaresse Remy van Leest

Bestuursondersteuning
06-5.1(2)e
www.rechtspraak.nl
Bereikbaar: maandag-dinsdag-woensdag-
donderdag-vrijdagochtend

Van: Postbus minBZK 5.1(2)e @minbzk.nl>
Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:06
Aan: Naves, Henk (Rvdr 's-Gravenhage) <5.1(2)e@rechtspraak.nl>
CC: 5.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) 5.1(2)e @rechtspraak.nl>
Onderwerp: Agenda en bijlagen t.b.v. de expertsessie demonstraties bij herdenkingen, 2 juni, 10.30 uur

Geachte heer, mevrouw,

In de bijlage de agenda en stukken t.b.v. het overleg op 2 juni, 10.30 uur.

Hartelijke groet,

5.1(2)e

Secretariaat minister Uitermark

.....
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

E-mailadres: 5.1(2)e@minbzk.nl

Telefoonnummer: 070-4266109

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: S.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) <S.1(2)e@rechtspraak.nl>

Verzonden: woensdag 28 mei 2025 22:50

Aan: Naves, Henk (Rvdr 's-Gravenhage) <S.1(2)e@rechtspraak.nl>

CC: S.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) <S.1(2)e@rechtspraak.nl>; S.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) <S.1(2)e@rechtspraak.nl>; S.1(2)e (Rvdr 's-Gravenhage) <S.1(2)e@rechtspraak.nl>

Onderwerp: Memo t.b.v. expertsessie demonstraties bij herdenkingen, 2 juni, 10.30 uur

Dag Henk,

O ingevoegd een memo t.b.v. de expertsessie demonstraties bij herdenkingen van 2 juni a.s., dat door S.1(2)e en ondergetekende is opgesteld. De tweede bijlage betreft het 'Juridisch kader demonstraties bij herdenkingen' dat aan alle deelnemers aan de expertsessie is gestuurd.

Hopelijk is dit behulpzaam.

Met vriendelijke groet,

S.1(2)e

Adviseur onderzoeker / coordinator
wetgevingsadviesing

Afdeling Strategie

S.1(2)e

www.rechtspraak.nl

